

Webartikel

Uitgaven aan onderwijs 2015

Trends en ontwikkelingen

Daniëlle Andarabi-van Klaveren
December 2016

Inhoud

1. Onderwijsuitgaven in Nederland 3

- 1.1 Onderwijsuitgaven gestegen 3
- 1.2 Onderwijsuitgaven groeien sterker dan het bbp 4
- 1.3 Rijksbeleid bepaalt de groei van uitgaven aan scholen 4
- 1.4 In speciaal (basis)onderwijs en mbo zijn uitgaven per deelnemer gestegen 5
- 1.5 Uitgaven aan schoolbenodigdheden dalen in voortgezet onderwijs 7

2. Europese onderwijsuitgaven 7

- 2.1 Huishoudens en bedrijven EU-landen dragen vooral bij aan hoger onderwijs 8
- 2.2 Oostenrijk en Verenigd Koninkrijk in top-5 uitgaven per deelnemer 9

Begrippen 10

Literatuur 11

Bijlagen 12

In 2015 is in Nederland ruim 42 miljard euro uitgegeven aan onderwijs. Dit is 2,7 procent meer dan in 2014. De uitgaven aan onderwijs stijgen vooral door rijksbeleid. In heel Europa draagt de overheid het overgrote deel van de kosten voor onderwijs. In sommige Europese landen betalen naast de overheid ook huishoudens en bedrijven relatief grote bijdragen aan onderwijsinstellingen. Dit artikel beschrijft de belangrijkste indicatoren voor onderwijsuitgaven en meest opmerkelijke ontwikkelingen, zowel in Nederland als binnen Europa.

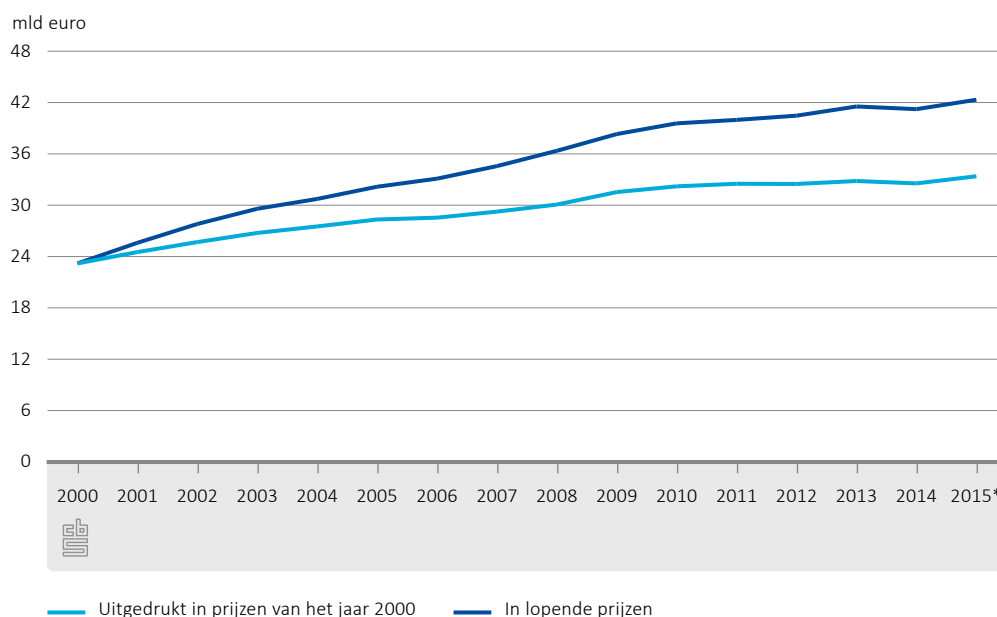
1. Onderwijsuitgaven in Nederland

1.1 Onderwijsuitgaven gestegen

De uitgaven aan onderwijs zijn in 2015 met 2,7 procent gestegen, tot 42,3 miljard euro. Dit is 6,3 procent van het bruto binnenlands product (bbp).

De ontwikkeling van de onderwijsuitgaven tussen 2012 en 2015 wordt vertekend door de extra middelen die onderwijsinstellingen eind 2013 hebben ontvangen. Naar aanleiding van het Nationaal Onderwijsakkoord en de Begrotingsafspraken 2014 werden in 2013 extra middelen aan de lumpsum¹ van onderwijsinstellingen toegevoegd (ministerie van OCW, 2013a en 2014a). Zonder deze extra middelen zou de ontwikkeling in 2014 positief zijn. Doordat de middelen laat in het jaar 2013 zijn uitgekeerd, hebben de instellingen ze voor het grootste deel pas vanaf 2014 besteed.

1.1.1 Totale uitgaven aan onderwijs, in lopende en constante prijzen

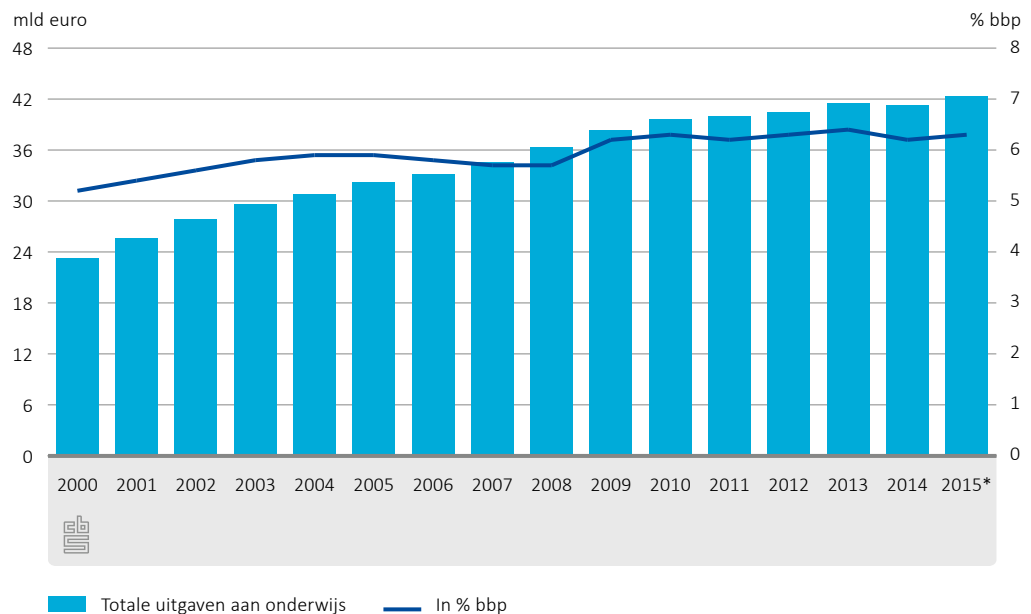
¹⁾ Onderwijsinstellingen ontvangen jaarlijks een budget van de rijksoverheid voor hun kosten voor personeel en materieel. Dit budget wordt als lumpsum uitgekeerd: de instellingen kunnen zelf bepalen hoe zij het besteden.

1.2 Onderwijsuitgaven groeien sterker dan het bbp

Een vaak gebruikte indicator voor het beschrijven van de omvang en ontwikkeling van de onderwijsuitgaven is de totale uitgaven aan onderwijs uitgedrukt als percentage van het bbp. De onderwijsuitgaven groeiden in de periode 2000–2015 sterker dan de economie, met uitzondering van een viertal jaren. In 2006 en 2007 daalden de uitgaven aan onderwijs uitgedrukt als percentage van het bbp: de totale onderwijsuitgaven stegen wel in deze periode, maar in mindere mate dan de economie als geheel. In 2011 en 2014 deed zich ook een daling ten opzichte van het bbp voor.

De onderwijsuitgaven uitgedrukt als percentage van het bbp waren in 2009 een stuk hoger dan in 2008, doordat de uitgaven aan onderwijs op niveau bleven terwijl het bbp daalde. In 2009 kromp de Nederlandse economie als gevolg van de economische crisis: het bbp was in 2009 bijna 3 procent lager dan het jaar ervoor. Deze daling van het bbp was een uitzondering na een lange periode waarin het bbp alleen maar groeide.

1.2.1 Totale uitgaven aan onderwijs

1.3 Rijksbeleid bepaalt de groei van uitgaven aan scholen

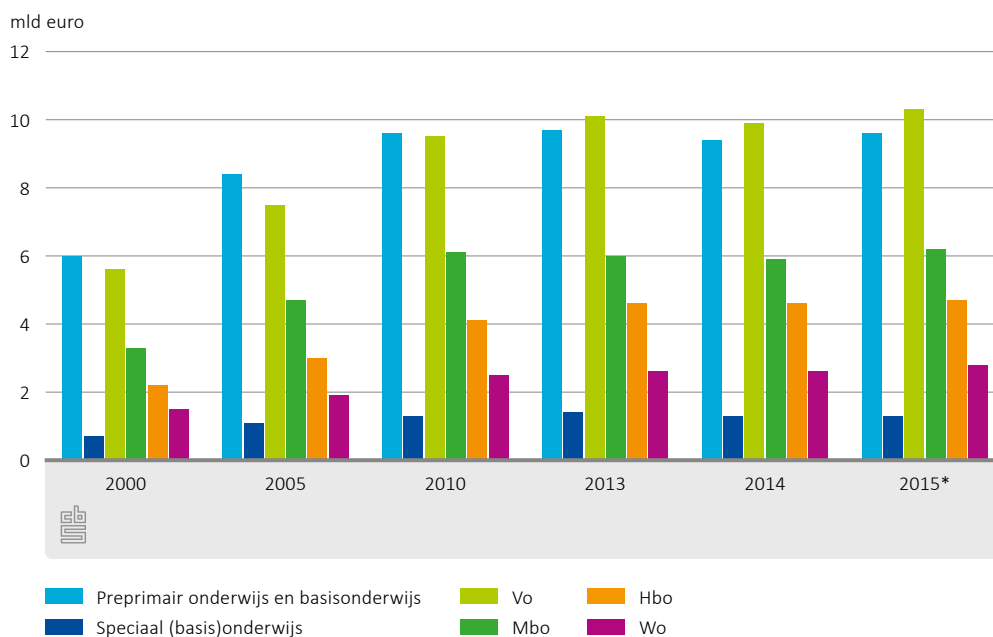
In 2015 waren de uitgaven van overheid, huishoudens en bedrijven aan onderwijsinstellingen voor alle onderwijssectoren samen 1 miljard euro hoger dan in 2014. De onderwijsinstellingen ontvingen in 2015 in totaal 34,7 miljard euro: dit zijn alleen ontvangsten voor het onderwijs dat door de instellingen wordt verzorgd. Hogescholen en universiteiten ontvangen daarnaast ook middelen van overheden en het bedrijfsleven voor R&D (Research & Development, uitvoeren van onderzoek). Deze blijven hier buiten beschouwing.

Vooraf scholen in het basis-, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs ontvingen in 2015 in totaal meer middelen dan in 2014. Dit is voor het grootste deel het gevolg van beleid van de rijksoverheid. In het Nationale Onderwijsakkoord, de Begroting voor 2015, het

sectorakkoord VO, de Lerarenagenda en de Loonruimteovereenkomst Publieke Sector 2015 is vastgelegd dat de lumpsum bekostiging van de onderwijsinstellingen in deze sectoren met ingang van 2015 structureel wordt verhoogd (ministerie van OCW, 2013a en 2014b; VO-raad en ministerie van OCW, 2014; ministerie van OCW, 2013b; Ministerie van BZK, 2015). Daarnaast zijn met ingang van 1 januari 2015, in plaats van de gemeenten, de schoolbesturen in het basisonderwijs verantwoordelijk voor het buitenonderhoud van de schoolgebouwen. De bijbehorende middelen (jaarlijks 159 miljoen euro) worden vanaf 2015 door het ministerie van OCW aan de schoolbesturen verstrekt. In het voortgezet onderwijs is de rijksbekostiging bovendien verhoogd omdat het aantal leerlingen steeg.

Huishoudens gaven in 2015 vooral meer uit aan collegegelden. Het wettelijk collegegeld steeg alsook het aantal studenten dat naar de universiteit ging. Studenten betaalden hierdoor in totaal 65 miljoen euro meer collegegeld aan universiteiten dan in 2014. Bedrijven gaven in 2015 juist 57 miljoen euro minder uit aan beroepspraktijkvorming in het mbo. In alle sectoren maakten bedrijven minder begeleidingskosten door een sterk teruglopend aantal mbo-bbl-deelnemers²⁾. De overheid neemt echter het overgrote deel – gemiddeld 83 procent – van de uitgaven aan onderwijsinstellingen voor haar rekening en oefent daarmee ook de grootste invloed uit op de hoogte van de totale onderwijsuitgaven in Nederland.

1.3.1 Uitgaven aan onderwijsinstellingen, exclusief R&D

1.4 In speciaal (basis)onderwijs en mbo zijn uitgaven per deelnemer gestegen

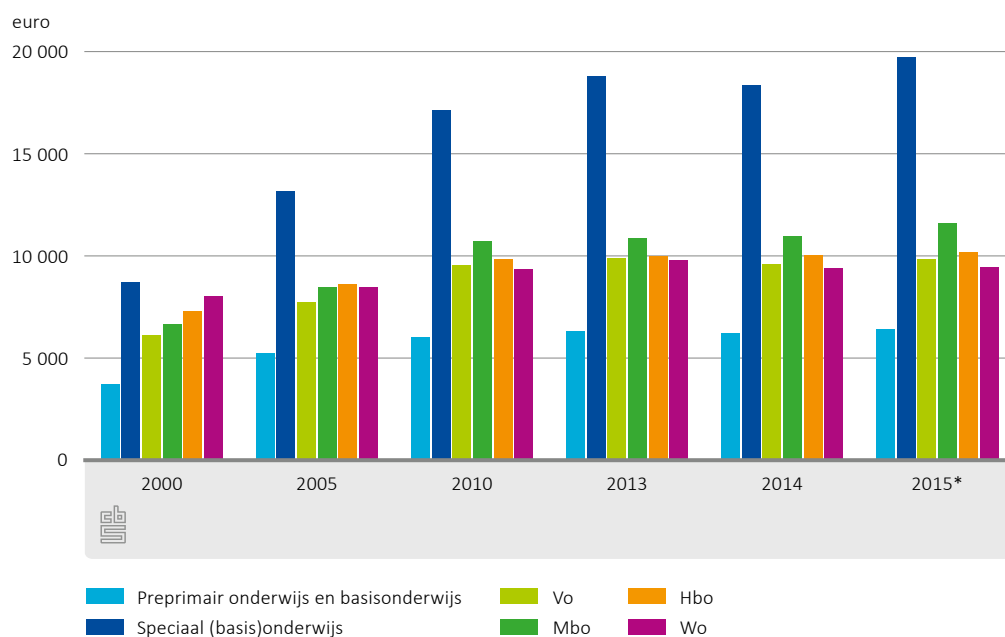
Als de onderwijsuitgaven aan onderwijsinstellingen worden gecombineerd met het aantal deelnemers, komen de volgende ontwikkelingen naar voren. In het basis- en speciaal (basis) onderwijs en in het middelbaar beroepsonderwijs daalde het aantal leerlingen in 2015. De uitgaven aan scholen in deze onderwijssectoren stegen echter, waardoor ook de uitgaven per leerling toenamen in 2015.

²⁾ Deelnemers aan de beroepsbegeleidende leerweg (bbl) in het mbo besteden meer dan 60 procent van de totale opleidingsduur aan werkend leren (stage) in de praktijk van een bedrijf of instelling en gaan voor de overige tijd naar school.

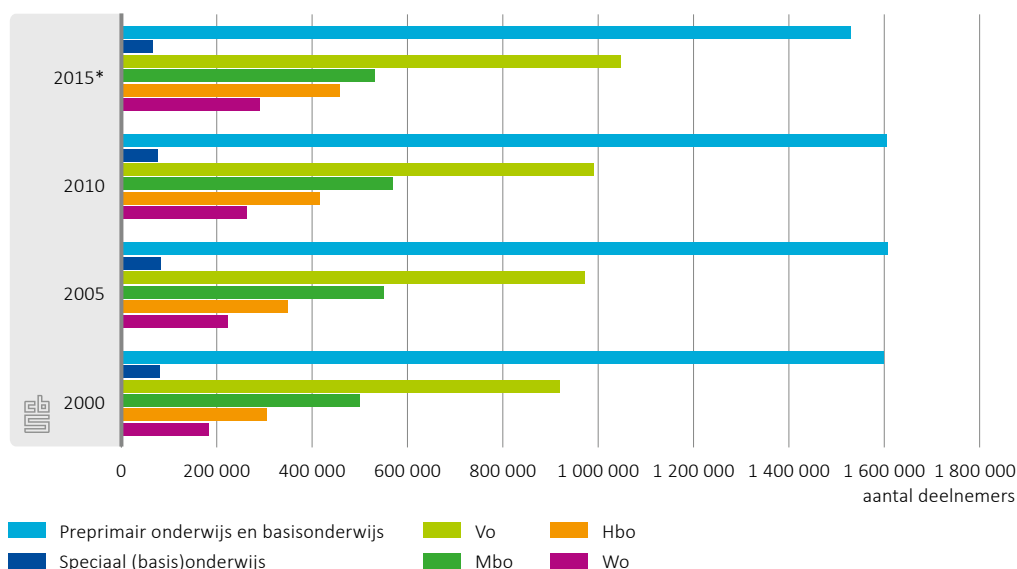
In het voortgezet onderwijs en aan hogescholen steeg het aantal leerlingen en studenten in 2015, maar de uitgaven stegen relatief meer waardoor de uitgaven per leerling/student zijn gestegen. Ook aan de universiteiten nam het aantal studenten in 2015 toe vergeleken met 2014. De uitgaven van overheid, huishoudens en bedrijven aan universiteiten gingen minder hard omhoog waardoor de uitgaven per student zijn gedaald.

De uitgaven per leerling aan scholen in het speciaal (basis)onderwijs zijn altijd een stuk hoger dan die in de andere onderwijssectoren. Een relatief kleine groep leerlingen volgt dit onderwijs. Het gaat om leerlingen met een visuele, lichamelijke of verstandelijke handicap,

1.4.1 Uitgaven aan onderwijsinstellingen per deelnemer, exclusief R&D

1.4.2 Ontwikkeling deelnemers onderwijs, bekostigd en niet-bekostigd onderwijs, fte

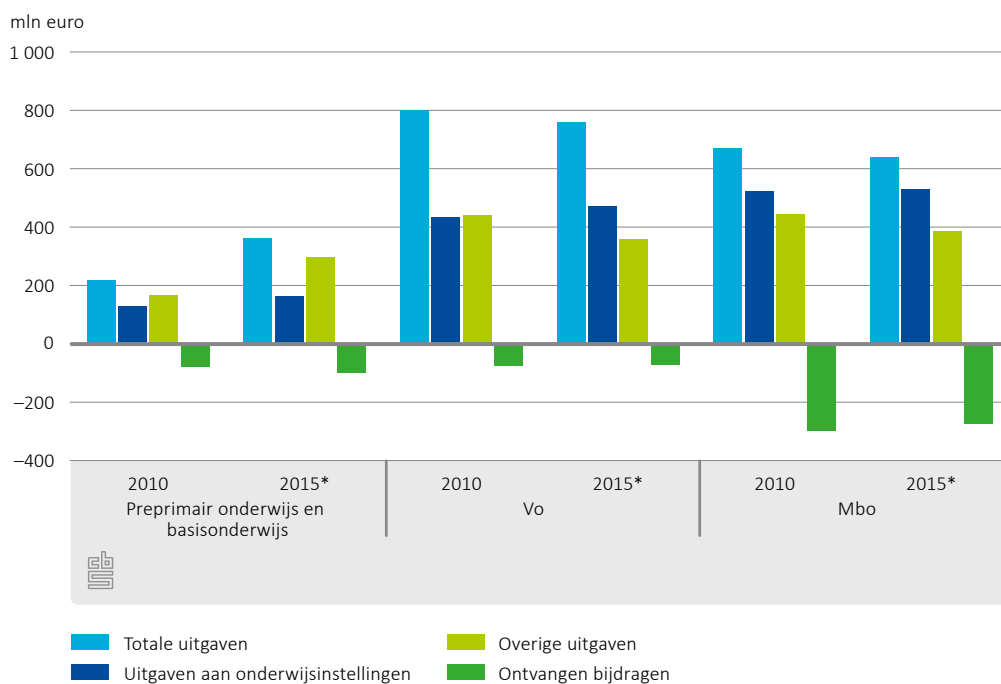
dove, slechthorende en langdurig zieke kinderen en kinderen met ernstige gedrags- en/of leerproblemen. Door de specifieke ondersteuning die de leerlingen krijgen, is voor het speciaal (basis)onderwijs meer bekostiging nodig dan voor andere onderwijssectoren. De groepen zijn kleiner dan in het basisonderwijs, er is meer onderwijsondersteunend personeel dan in andere onderwijssectoren, er zijn deskundigen om leerlingen te begeleiden en er is speciaal op de doelgroep afgestemd (les)materiaal nodig.

1.5 Uitgaven aan schoolbenodigdheden dalen in voortgezet onderwijs

Studenten in het hoger onderwijs maken de meeste kosten voor het volgen van onderwijs. In de periode 2010–2015 gaven studenten aan hogescholen en universiteiten jaarlijks gemiddeld 2 miljard euro uit voor onderwijs. Dit zijn vooral uitgaven aan collegegeld, boeken en studiematerialen.

Gezinnen met kinderen die naar het voortgezet onderwijs gaan staan op de tweede plaats wat onderwijsuitgaven betreft. In 2015 betaalden zij bijna 760 miljoen euro voor schoolbenodigdheden en leermiddelen, bijles en huiswerkbegeleiding, ouderbijdragen, schoolexcursies, openbaar vervoer tussen huis en school dat niet door de overheid gesubsidieerd wordt en schoolgeld in het geval van particulier onderwijs. Sinds 2010 zijn deze uitgaven wel gedaald, vooral doordat gezinnen minder hebben uitgegeven aan schoolbenodigdheden en leermiddelen.

1.5.1 Uitgaven en ontvangsten van huishoudens voor onderwijs

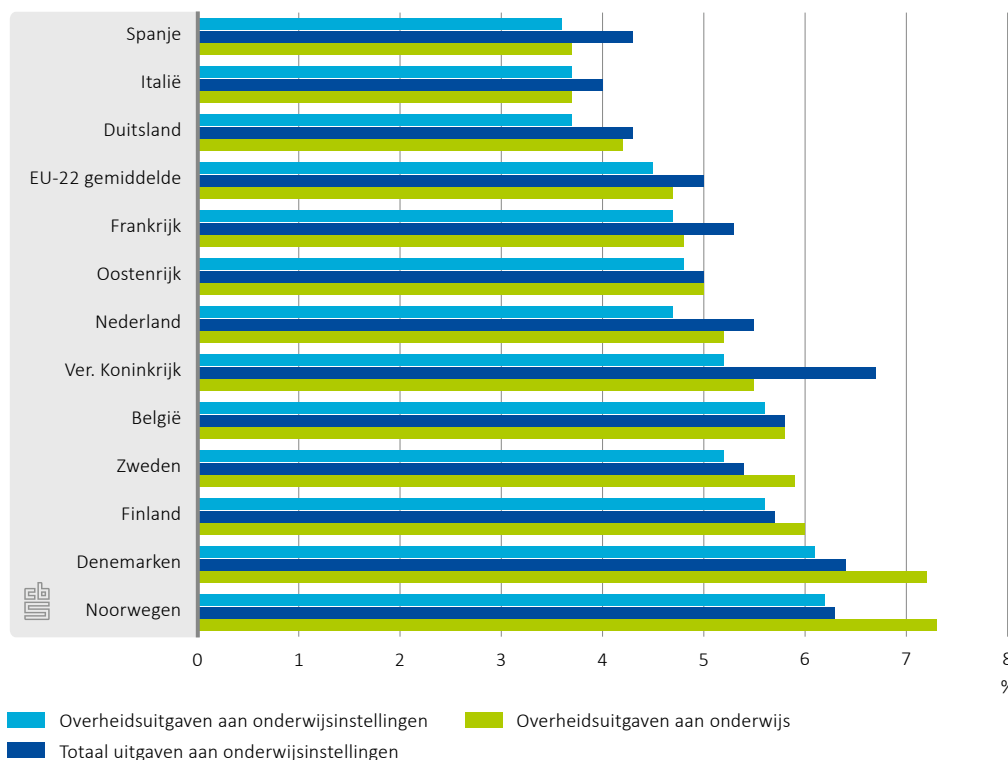
2. Europese onderwijsuitgaven

Om de nationale onderwijsuitgaven internationaal te kunnen vergelijken, wordt gebruik gemaakt van de indicatoren *Uitgaven aan onderwijsinstellingen* en *Overheidsuitgaven aan onderwijs*, uitgedrukt als percentage van het bbp. Een derde belangrijke indicator is *Uitgaven van onderwijsinstellingen per deelnemer*. Hieronder worden deze indicatoren gebruikt om verschillen en overeenkomsten tussen Europese landen aan te geven. Het meest recente jaar waarover internationale cijfers beschikbaar zijn is 2013.

2.1 Huishoudens en bedrijven EU-landen dragen vooral bij aan hoger onderwijs

In 2013 groeide de economie in bijna alle EU-22 landen³⁾. Alleen in Griekenland, Spanje en Italië daalde het bbp. In heel Europa draagt de overheid het overgrote deel van de kosten voor onderwijs. Naast de bekostiging voor de onderwijsinstellingen, besteden de overheden in de Noord-Europese landen Denemarken, Noorwegen, Zweden, Duitsland en Nederland nog een aanzienlijk deel van hun bbp aan onderwijs. Dit varieert van 0,5 tot 1,1 procentpunt van het bbp (OESO, 2016). Het grootste deel hiervan wordt als studiefinanciering verstrekt aan studenten in het hoger onderwijs.

2.1.1 Overheidsuitgaven aan onderwijs en uitgaven aan onderwijsinstellingen als % bbp, 2013

³⁾ De EU-22 landen zijn de 22 OESO-landen die ook lid zijn van de Europese Unie: België, Denemarken, Duitsland, Estland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, Ierland, Italië, Letland, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk, Polen, Portugal, Slovenië, Slowakije, Spanje, Tsjechië, Verenigd Koninkrijk en Zweden. In dit artikel is ook Noorwegen als niet EU-lid bij de vergelijking betrokken.

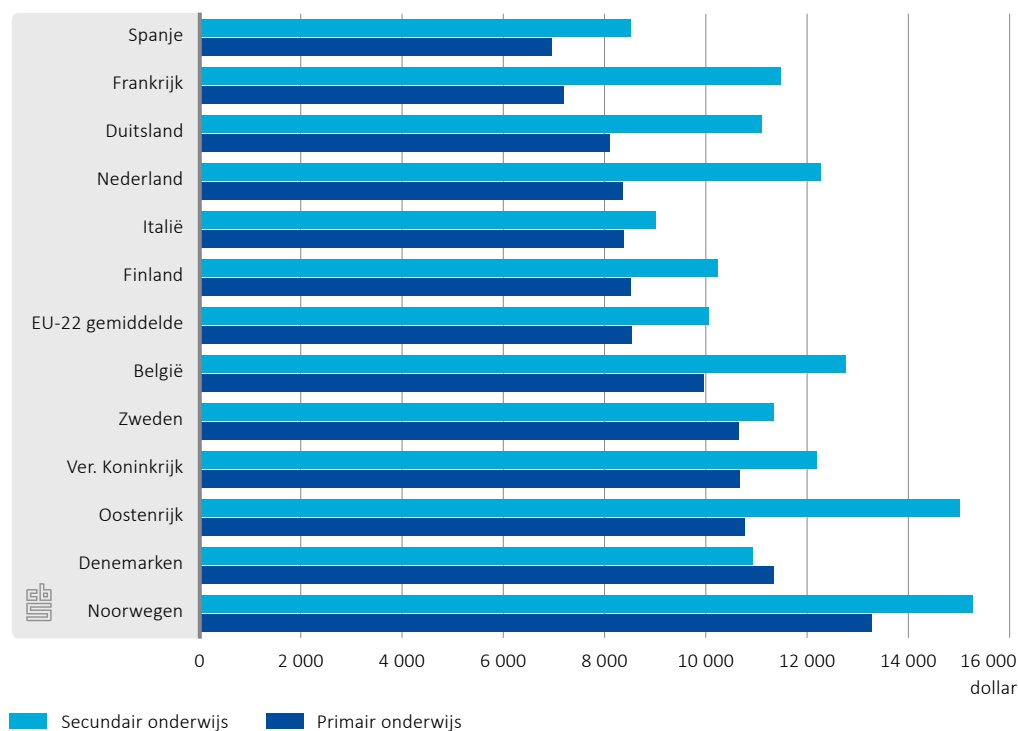
In sommige Europese landen betalen naast de overheid ook huishoudens en bedrijven relatief grote bijdragen aan onderwijsinstellingen. In het Verenigd Koninkrijk, Portugal, Nederland en Spanje zijn deze bijdragen uitgedrukt als percentage van het bbp het hoogst (OESO, 2016). Het zijn vooral betalingen aan instellingen in het hoger onderwijs. In Spanje en Portugal betreft het de collegegelden die studenten betalen en in het Verenigd Koninkrijk en Nederland gaat het zowel om collegegeld als om uitgaven van bedrijven voor onderzoek dat door universiteiten wordt uitgevoerd. Met ingang van het studiejaar 2012/'13 heeft de Britse overheid de bekostigingssystematiek van het hoger onderwijs veranderd en als onderdeel hiervan zijn de collegegelden verhoogd. Hierdoor steeg de onderwijsbijdrage van studenten.

Vergeleken met andere EU-22 landen nemen bedrijven in Duitsland en Nederland een groot deel van de kosten van de beroepspraktijkvorming in het middelbaar beroepsonderwijs voor hun rekening (OESO, 2016). Dit zijn kosten voor de begeleiding van leerlingen die in een leerwerkplek of stage bij een bedrijf een vak leren of ervaring opdoen.

2.2 Oostenrijk en Verenigd Koninkrijk in top-5 uitgaven per deelnemer

Binnen Europa bestaan grote verschillen tussen de hoogte van de uitgaven van onderwijsinstellingen per deelnemer. In het primair onderwijs variëren de uitgaven van 4 730 tot 17 959 (Amerikaanse) dollar per leerling⁴⁾. In het secundair onderwijs variëren de uitgaven van 4 236 dollar tot 19 762 dollar per deelnemer (OESO, 2016). In het primair en secundair

2.2.1 Uitgaven van onderwijsinstellingen per deelnemer, primair en secundair onderwijs, 2013

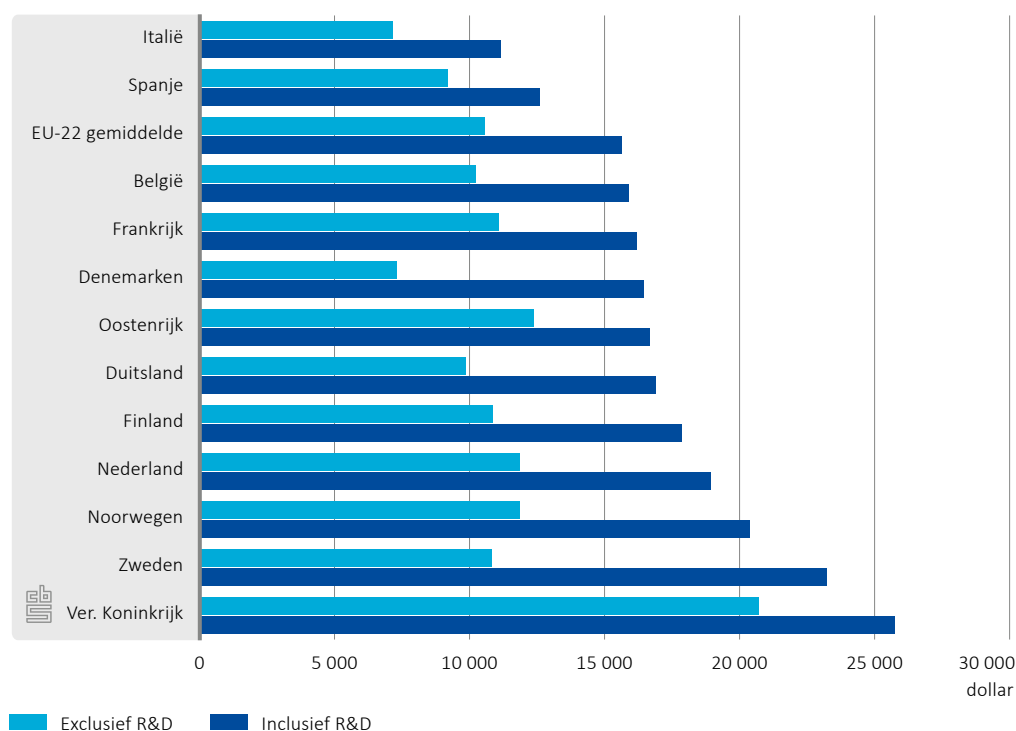
⁴⁾ Deze vergelijkingen worden uitgedrukt in Amerikaanse dollars omdat ze oorspronkelijk berekend zijn om vergelijkingen te maken tussen OESO-lidstaten. De vergelijkingen zijn gebaseerd op koopkrachtpariteiten (ook wel aangeduid met de Engelse term purchasing power parity (PPP)), waarbij de wisselkoers is gecorrigeerd voor het verschil in prijsniveau tussen de verschillende landen.

onderwijs hadden Tsjechië en Hongarije in 2013 de laagste uitgaven en Luxemburg had voor beide sectoren de hoogste. In het hoger onderwijs variëren de onderwijsuitgaven van 6 381 dollar in Portugal tot 27 519 dollar per student in Luxemburg.

In eerdere jaren stonden de Noord-Europese landen voor de meeste onderwijssectoren op de hoogste posities bij de indicator *Uitgaven van onderwijsinstellingen per deelnemer*. In 2013 staan Oostenrijk en het Verenigd Koninkrijk in de top-5 voor alle sectoren, behalve voor het tertiair onderwijs inclusief R&D. In deze landen zijn de uitgaven van onderwijsinstellingen gestegen, terwijl het aantal leerlingen – afhankelijk van de onderwijssector – minder hard groeide of daalde. Hierdoor zijn de uitgaven per student gestegen.

In 2013 scoort Nederland voor alle genoemde indicatoren boven het Europese gemiddelde, behalve voor *Uitgaven van onderwijsinstellingen per deelnemer* in het primair onderwijs.

2.2.2 Uitgaven van onderwijsinstellingen per deelnemer, tertiair onderwijs, 2013, inclusief en exclusief R&D

Begrippen

Onderwijsuitgaven

Alle uitgaven aan het Nederlandse onderwijs door overheid, huishoudens, bedrijven en internationale organisaties. Dit zijn uitgaven aan onderwijsinstellingen, aan subsidies, studiefinanciering, tegemoetkoming in de schoolkosten en overige tegemoetkomingen, maar ook de uitgaven aan boeken, materialen en openbaar vervoer door huishoudens. Eventuele ontvangsten zijn met de uitgaven verrekend. Studieleningen worden bij de berekening van de totale onderwijsuitgaven buiten beschouwing gelaten, omdat leningen geen echte

uitgaven zijn. Ze worden namelijk na een bepaalde tijd terugbetaald. Ook de aflossingen op studieleningen worden niet meegerekend.

Primair onderwijs

Het basisonderwijs, het speciaal basisonderwijs en het onderwijs op speciale scholen.

Secundair onderwijs

Het voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs (mbo). Het mbo heeft twee leerwegen: de beroepsopleidende leerweg (bol) en de beroepsbegeleidende leerweg (bbl).

Tertiair onderwijs

Het hoger beroepsonderwijs (hbo) en wetenschappelijk onderwijs (wo).

In het hbo wordt ook onderzoek uitgevoerd, dat gericht is op het bereiken van praktische, bedrijfstechische toepassingen. Het betreft zowel contractonderzoek uitgevoerd in opdracht van derden, als praktijkgericht onderzoek dat hogescholen volgens hun wettelijke taak moeten uitvoeren.

Voor universiteiten is het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek één van de basistaken. Het gaat hier om onderzoek dat vooral leidt tot nieuwe fundamentele inzichten en niet specifiek gericht is op bedrijfstechische toepassingen. Onderzoek wordt in het dagelijkse taalgebruik ook vaak R&D (Research and Development of onderzoek en ontwikkeling) genoemd.

Literatuur

Ministerie van BZK (2015). *Onderhandelaarsovereenkomst loonruimte publieke sector 2015–2016*. Onderhandelaarsovereenkomst. Den Haag, 10-07-2015.

Ministerie van OCW (2013a). *Nationaal Onderwijsakkoord: de route naar geweldig onderwijs*. Convenant, 19-09-2013.

Ministerie van OCW (2013b). *Lerarenagenda 2013–2020: de leraar maakt het verschil*. Rapport. Oktober 2013.

Ministerie van OCW (2014a). *Uitwerking Begrotingsafspraken 2014*. Kamerbrief, 03-03-2014.

Ministerie van OCW (2014b). *Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2015. Memorie van Toelichting*. Kamerstuk kst-34000-VIII-2, ISSN 0921 – 7371, 's-Gravenhage 2014.

OESO (2016), *Education at a Glance 2016: OECD Indicators*. OECD publishing.

OESO (2015), *Education at a Glance 2015: OECD Indicators*. OECD publishing.

OESO (2014), *Education at a Glance 2014: OECD Indicators*. OECD publishing.

VO-raad en ministerie van OCW (2014). *Sectorakkoord VO 2014–2017*. Onderhandelaarsakkoord, 17 april 2014.

Bijlagen

1. Onderwijsuitgaven

	2000	2005	2010	2014	2015*
	mln euro				
Uitgaven aan onderwijs ¹⁾	23 196	32 159	39 567	41 225	42 324
overheid	19 638	26 864	32 802	34 175	34 503
uitgaven aan onderwijsinstellingen	18 031	24 876	30 395	31 220	32 218
subsidie- en fiscale regelingen	1 972	2 302	2 850	3 233	2 562
ontvangsten	365	314	443	278	277
huishoudens	1 947	2 936	3 468	3 462	4 213
uitgaven aan onderwijsinstellingen	1 749	2 250	2 563	2 945	3 076
overige uitgaven aan onderwijs	1 224	1 598	1 742	1 812	1 740
ontvangen bijdragen	1 026	912	837	1 295	603
bedrijven	1 418	2 109	2 866	3 206	3 184
uitgaven aan onderwijsinstellingen	1 692	2 399	3 447	3 452	3 417
overige uitgaven aan onderwijs	6	12	27	73	78
ontvangen subsidies	280	302	608	319	311
buitenland	193	250	431	382	424
uitgaven aan onderwijsinstellingen	78	134	277	382	390
subsidieregelingen	115	115	154	0	34
	% bbp				
Uitgaven aan onderwijs ¹⁾	5,5	6,3	6,7	6,2	6,3

Bron: CBS.

¹⁾ Van iedere sector worden de uitgaven gesaldeerd met de ontvangsten en bij elkaar opgeteld tot de totale uitgaven aan onderwijs. Er wordt gecorrigeerd voor dubbeltellingen. (Aflossingen op) studieleningen worden buiten beschouwing gelaten.

2. OESO-indicatoren onderwijsuitgaven

	Eenheid	2000	2005	2010	2014	2015*
Overheidsuitgaven aan onderwijs ¹⁾	mln euro	20 832	28 368	35 086	36 660	37 124
	% bbp	5,0	5,5	6,0	5,5	5,5
	% overheidsuitgaven	11,3	12,3	11,6	11,9	12,2
Uitgaven aan onderwijsinstellingen ²⁾	mln euro	21 550	29 660	36 681	37 999	39 101
	% bbp	5,2	5,8	6,2	5,7	5,8
Uitgaven van onderwijsinstellingen per deelnemer						
preprimair onderwijs en basisonderwijs	euro	3 740	5 228	6 023	6 232	6 419
speciaal (basis)onderwijs	euro	8 707	13 184	17 129	18 344	19 703
voortgezet onderwijs	euro	6 108	7 752	9 559	9 591	9 828
middelbaar beroepsonderwijs en volw. educatie	euro	6 661	8 482	10 703	10 947	11 575
hoger beroepsonderwijs						
inclusief onderzoek	euro	7 286	8 810	10 125	10 397	10 559
exclusief onderzoek	euro	7 286	8 596	9 819	10 018	10 160
wetenschappelijk onderwijs						
inclusief onderzoek	euro	20 047	21 654	22 831	23 878	23 804
exclusief onderzoek	euro	8 006	8 477	9 352	9 377	9 452

Bron: CBS.

¹⁾ Inclusief studieleningen aan huishoudens, exclusief ontvangsten van de overheid zoals aflossingen op studieschuld.

²⁾ Inclusief de overheidsuitgaven aan onderzoek uitgevoerd door hogescholen en universiteiten.

²⁾ Inclusief de uitgaven aan onderzoek uitgevoerd door hogescholen en universiteiten.

3. Internationale positie Nederland – deel 1¹⁾

Uitgaven aan onderwijsinstellingen als % bbp

	2011	2012	2013
	%		
totaal			
Verenigd Koninkrijk	6,0	6,3	6,7
Denemarken	6,3	.	6,4
Noorwegen	.	6,5	6,3
België	5,8	5,9	5,8
Finland	6,0	5,8	5,7
Nederland	5,8	5,5	5,5
Zweden	5,6	5,4	5,4
Frankrijk	5,4	5,3	5,3
Oostenrijk	5,1	4,9	5,0
Duitsland	.	4,4	4,3
Spanje	4,6	4,3	4,3
Italië	4,1	3,9	4,0
EU-22 gemiddelde²⁾	5,2	4,9	5,0
waarvan door de overheid			
Noorwegen	6,5	6,5	6,2
Denemarken	6,1	.	6,1
Finland	5,9	5,7	5,6
België	5,6	5,9	5,6
Zweden	5,4	5,2	5,2
Verenigd Koninkrijk	5,3	5,2	5,2
Oostenrijk	4,9	4,9	4,8
Frankrijk	4,9	4,9	4,7
Nederland	4,9	4,9	4,7
Duitsland	.	4,3	3,7
Italië	3,8	3,7	3,7
Spanje	4,0	3,8	3,6
EU-22 gemiddelde²⁾	4,7	4,6	4,5
overheidsuitgaven aan onderwijs als % bbp			
Noorwegen	7,9	7,7	7,3
Denemarken	7,1	.	7,2
Finland	6,4	6,1	6,0
Zweden	6,1	5,9	5,9
België	5,8	5,9	5,8
Verenigd Koninkrijk	5,7	5,4	5,5
Nederland	5,5	5,1	5,2
Oostenrijk	5,2	5,0	5,0
Frankrijk	5,0	4,8	4,8
Duitsland	4,4	4,3	4,2
Italië	3,9	3,6	3,7
Spanje	4,1	3,7	3,7
EU-22 gemiddelde²⁾	5,0	4,6	4,7

Bron: OESO, Education at a Glance 2014, Education at a Glance 2015 en Education at a Glance 2016.

¹⁾ Internationale positie in vergelijking met de EU-22 landen, de 22 OESO-landen die ook lid zijn van de EU: België, Denemarken, Duitsland, Estland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, Ierland, Italië, Letland, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk, Polen, Portugal, Slovenië, Slowakije, Spanje, Tsjechië, Verenigd Koninkrijk en Zweden. In dit artikel is ook Noorwegen als niet EU-lid bij de vergelijking betrokken.

²⁾ Het EU-gemiddelde betreft voor 2011 en 2012 het EU-21 gemiddelde: Letland is pas in 2013 tot de EU toegetreden.

4. Internationale positie Nederland – deel 2¹⁾

Uitgaven van onderwijsinstellingen per deelnemer

	2011	2012	2013
	dollar		
primair onderwijs			
Noorwegen	12 459	12 728	13 274
Denemarken	9 434	10 953	11 355
Oostenrijk	10 600	9 563	10 780
Verenigd Koninkrijk	9 857	10 017	10 669
Zweden	10 295	10 312	10 664
België	9 281	9 581	9 957
Finland	8 159	8 316	8 519
Italië	8 448	7 924	8 392
Nederland	8 036	8 185	8 371
Duitsland	7 579	7 749	8 103
Frankrijk	6 917	7 013	7 201
Spanje	7 288	7 111	6 956
EU-22 gemiddelde²⁾	8 482	8 372	8 545
secundair onderwijs			
Noorwegen	13 939	14 450	15 283
Oostenrijk	13 607	13 806	15 024
België	11 732	12 025	12 763
Nederland	12 100	12 296	12 269
Verenigd Koninkrijk	9 649	10 085	12 200
Frankrijk	11 109	11 046	11 482
Zweden	10 938	11 177	11 354
Duitsland	10 275	10 650	11 106
Denemarken	10 937	10 632	10 933
Finland	9 792	9 985	10 237
Italië	8 585	8 774	9 023
Spanje	9 615	9 141	8 520
EU-22 gemiddelde²⁾	9 615	9 931	10 053
tertiair onderwijs inclusief R&D			
Verenigd Koninkrijk	14 223	24 338	25 744
Zweden	20 818	22 534	23 219
Noorwegen	18 840	20 016	20 379
Nederland	17 549	19 276	18 947
Finland	18 002	17 863	17 868
Duitsland	16 723	17 157	16 895
Oostenrijk	14 895	15 549	16 695
Denemarken	21 254	.	16 460
Frankrijk	15 375	15 281	16 194
België	15 420	15 503	15 911
Spanje	13 173	12 356	12 604
Italië	9 990	10 071	11 172
EU-22 gemiddelde²⁾	13 572	14 955	15 664
tertiair onderwijs exclusief R&D			
Verenigd Koninkrijk	10 570	18 593	20 720
Oostenrijk	10 487	11 616	12 398
Noorwegen	11 036	12 010	11 856
Nederland	10 665	12 505	11 856
Frankrijk	10 470	10 361	11 076
Finland	10 973	10 728	10 883
Zweden	9 922	10 589	10 814
België	10 075	10 156	10 239
Duitsland	10 164	10 025	9 880
Spanje	9 436	8 983	9 191
Denemarken	.	.	7 317
Italië	6 482	6 369	7 171
EU-22 gemiddelde²⁾	8 741	9 963	10 559

Bron: OESO, Education at a Glance 2014, Education at a Glance 2015 en Education at a Glance 2016.

¹⁾ Internationale positie in vergelijking met de EU-22 landen, de 22 OESO-landen die ook lid zijn van de EU: België, Denemarken, Duitsland, Estland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, Ierland, Italië, Letland, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk, Polen, Portugal, Slovenië, Slowakije, Spanje, Tsjechië, Verenigd Koninkrijk en Zweden. In dit artikel is ook Noorwegen als niet EU-lid bij de vergelijking betrokken.

²⁾ Het EU-gemiddelde betreft voor 2011 en 2012 het EU-21 gemiddelde: Letland is pas in 2013 tot de EU toegetreden.

Verklaring van tekens

Niets (blanco)	Een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
.	Het cijfer is onbekend, onvoldoende betrouwbaar of geheim
*	Voorlopige cijfers
**	Nader voorlopige cijfers
2015–2016	2015 tot en met 2016
2015/2016	Het gemiddelde over de jaren 2015 tot en met 2016
2015/'16	Oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2015 en eindigend in 2016
2013/'14–2015/'16	Oogstjaar, boekjaar, enz., 2013/'14 tot en met 2015/'16

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

Prepress

CCN Creatie, Den Haag

Ontwerp

Edenspiekermann

Inlichtingen

Tel. 088 570 7070
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire, 2016.
Verveelvoudigen is toegestaan, mits CBS als bron wordt vermeld.